

PELASTUSOPISTO

**Pelastuslaitosten
ilmoitusmenettelyjen ja
yhteistyöryhmien kehittämishanke**
- lähtökohdat, erityisesti
Pell 41 § -ilmoitusmenettely

VTM, projektipäällikkö Päivi Mäkelä

Helsinki 11.2.2019

Esityksen rakenne

- mikä PelL 41 §?
- miksi ilmoitusvelvollisuus ei toimi?
- Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ja Lounais-Suomen poliisilaitoksen pilottimenettely
 - lähtökohdat
 - esimerkkejä
 - alustavia huomioita vaikuttavuudesta
- pelastusalaalta usein kuultua: eihän poliisia kiinnosta, eihän poliisin resurssit riitä, lisää turhaa paperityötä, emme ole tuomareita...
- ilmoitusmenettelyn laajempi konteksti: huonolta kehältä hyvälle kehälle

PelL 41 §

Säädöspohja PelL 41 § 4 mom.:

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

- rikosepäilyjen saattaminen poliisin tietoon
- pohjimmiltaan kysymys kansalaisten ja tekojen yhdenvertaisesta kohtelusta, siitä että samankaltaiset tapaukset lähtevät yhdenmukaisesti eteenpäin
- myös viranomaisten oma oikeusturva
- ollut voimassa 1.9.1999 lähtien

Ongelmien syyt

- puuttuva menettelytapa
- puuttuva tieto (erit. tuottamuksellisuuden arviointi)
- poliisin kenttäpartioiden toiminnasta on vedetty johtopäätöksiä myös poliisin tutkintaa kohtaan
- ennaltaehkäisyn näkökulman sivuuttaminen
- ongelmalliset käsitykset / asenteet – esim.
 - poliisi ei ehdi
 - poliisi ei ole kiinnostunut
 - kohtuutonta esim. vanhuksia kohtaan

Horisontissa näkyvää digiloikkaa odotellessa

- tiedonsiirto PRONTO → Patja / Vitja ei näköpiirissä
- osaksi KEJOa? Ei sekään kovin lähellä näköpiirissä
- (salattu) sähköposti osoittautunut ainoaksi **nyt ja heti** käytettävissä olevaksi välineeksi, millä saadaan järjestymään ilmoitusten tekemisen myöhempi todennettavuus

Varsinais-Suomen pilotin tavoitteet

- ilmoituksen tekemisen varmuus ja johdonmukaisuus – kaikista tehdään ilmoitus
- ilmoituksen tekemisen myöhempi todennettavuus (pelkkä merkintä PRONTOon ei riitä, koska on kirjauksena yksipuolinen)
- menettelytapa, missä pyritty sovittamaan yhteen tarkoituksenmukaisuus sekä pelastuslaitoksen että poliisilaitoksen näkökulmasta → ohje laadittu yhteistyössä → molemminpuolinen sitoutuminen
- myös muuhun tiedonvaihtoon ja palontutkintayhteistyön kehittämiseen kiinnitetty huomiota

Kolmikantavalmistelu

- **Varsinais-Suomen pelastuslaitos:**
 - johtava palotarkastaja Knut Lehtinen
 - palopäällikkö Pasi Paloluoma
 - palopäällikkö Markus Rautio
 - suunnittelija, tilannekeskuksen esimies Hanna Ritvanen
 - vuoropalomestari Olli Suominen
- **Lounais-Suomen poliisilaitos:**
 - rikosylikomisario, OTM Aki Lahtinen
 - komisario Kai Loukkaanhuhta
 - komisario Joonas Tikka
- **Tuottamukselliset tulipalot -hanke:**
 - tutkija Päivi Mäkelä
- **käyttöönottovaihe (4.5.2018-):** aluepalopäällikkö Kari Alanko, vanhempi konstaapeli Ville Jyränti, palveleva palotarkastaja Jaripetri Kinnunen, komisario Joni Saarimäki, suunnittelija Harri Heikkilä

Mitkä tapaukset ilmoitetaan?

Pelastusviranomaisen tulee ilmoittaa poliisille **kaikki** palot tai muut onnettomuudet, jotka

- ovat aiheutuneet tahallisesta toiminnasta
- ovat aiheutuneet tuottamuksellisesta toiminnasta
- joissa syttymissyy (tai muu onnettomuuden syy) jää epäselväksi
- joista on aiheutunut huomattava omaisuusvahinko (vähintään 200 000 euroa)
- palot, joissa on aiheutunut palokuolema tai vakava loukkaantuminen
- pelastustoiminnan tai palontutkinnan yhteydessä havaitaan rikollista toimintaa tai merkkejä siitä
- huomioitu myös **pelastusrikkomukset** (PelL 106 §)

Lieventävien tekijöiden huomioonottaminen

– ajankohtaista vasta myöhemmässä vaiheessa

- ohjeessa avattu sitä, miten ja missä vaiheessa lieventävät tekijät otetaan huomioon. **Lainsäädännössä ei ole pelastusviranomaiselle annettu tähän toimivaltaa!**
- esim. RL 3 luvun 7 §, Rangaistusvastuun lievennys: ”Vaikka tekijää ei tässä luvussa säädettyjen perusteiden nojalla kokonaan vapauteta, olosuhteet voidaan kuitenkin ottaa huomioon rangaistusvastuuta lieventävinä siten kuin...”
- esim. RL 6 luvun 7 §, Kohtuullistamisperusteet: ”tekijälle rikoksesta johtunut tai hänelle tuomiosta aiheutuva muu seuraus, tekijän korkea ikä, heikko terveydentila tai muut henkilökohtaiset olot --- jos vakiintuneen käytännön mukainen rangaistus johtaisi näistä syistä kohtuuttomaan tai poikkeuksellisen haitalliseen lopputulokseen”

PelL 41 § → PelL 42 §?

- **PelL 41 § -ilmoitusvelvollisuus ei tarkoita sitä, että ”poliisiputki” olisi kaikissa tapauksissa tarkoituksenmukaisin ”käsittelyputki”**
- esim. vanhusten ruoanlaitto- ym. tapausten kääntäminen kohti PelL 42 § -käsittelyä (riskiasumiseen puuttuminen), kuten myös muiden paloriskiasumiseen liittyvien tapausten kohdalla
- lasten ja nuorten tulenkäyttötapausten kääntäminen Tulipysäkillle
- yksi mahdollisuus hyödyntää kirjallisia PelL 41 § -ilmoituksia myös tässä: tiedonkulun konkreettinen parantaminen pelastustoiminnan puolelta valvontatoiminnan hyväksi

PelL 41 § -ilmoituspilotin logiikka ja käytäntö

- kaksi päähaaraa: **kiireellinen / ei kiireellinen ilmoittaminen**
- kiireellisesti ilmoitettavia ovat palot, joissa
 - henki ja terveys ovat uhattuina
 - on mahdollisuus saada tekijä kiinni (huomioitava mahdollisuudet käyttää koirapartiota tekijän jäljestämiseen erityisesti samalle alueelle tai samankaltaisiin kohteisiin sijoittuvissa paloissa)
 - on uusimismahdollisuus
 - on syntynyt merkittäviä vahinkoja
 - palo aiheuttaa merkittävää vaaraa ympäristölleen
 - pelastustoiminnan työturvallisuus on uhattuna
 - pelastusviranomaisen katsoo muusta syystä asian olevan kiireellinen
- muut: ei kiireellisiä (esim. valtaosa maastopaloista)

Miten? Kiireellinen ilmoittaminen

- pelastustoiminnan/tilannepaikan johtaja ottaa yhteyttä hätäkeskukseen poliisin liittämiseksi tehtävälle. Tarpeen mukaan otetaan yhteyttä poliisin tilannekeskukseen tai kenttäjohtajaan: näiden kanssa voidaan neuvotella poliisin toimien kiireellisyydestä, jälkien suojaamisesta, pelastuslaitoksen omasta dokumentaatiosta ym. (ilmoittamisen suullinen osuus)
- pelastustoiminnan/tilannepaikan johtaja välittää tiedon kiireellisen ilmoittamisen tarpeesta pelastuslaitoksen tilannekeskukseen
- pelastuslaitoksen tilannekeskus lähettää poliisin tilannekeskukseen PelL 41 §-ilmoituksen salattuna sähköpostina (*ilmoittamisen kirjallinen osuus*), missä on kaksi osaa:
 - vakimuotoinen saate täytettynä
 - kuvaleike PRONTOn hälytysselosteesta
- sähköpostin otsikointi: kiireellinen, päivämäärä, osoite, paikkakunta, onnettomuustyyppi (esim. **Kiireellinen, 2.11.2017, Synkäntie 13, Kaarina, asuntopalo**)
- **kirjallinen ilmoitus tehdään aina, vaikka ilmoitus olisi tehty vedenpitävästi jo suullisestikin (vrt. myös poliisin velvoite tehdä ilmoitus Patjaan – kirjallinen ilmoittaminen tukee tätä)**

Miten? Ei kiireellinen ilmoittaminen

- pelastustoiminnan/tilannepaikan johtaja välittää ilmoitustarpeen pelastuslaitoksen tilannekeskukseen ja täyttää PRONTOn onnettomuusselosteen joko valmiiksi tai vähintään tarvittavilla tiedoilla (mitkä seuraavalla kalvolla)
- pelastuslaitoksen tilannekeskus lähettää poliisin tilannekeskukseen PelL 41 § -ilmoituksen salattuna sähköpostina, missä on kaksi osaa:
 - vakioasuotoinen saate täytettynä
 - onnettomuusseloste pdf-tiedostona
- sähköpostin otsikointi: ei kiireellinen, päivämäärä, osoite, paikkakunta, onnettomuustyyppi (esim. **Ei kiireellinen, 3.11.2017, Palokatu 6, Turku, liikennevälinepalo**)
- kirjallinen ilmoitus tehdään aina, vaikka ilmoitus olisi tehty vedenpitävästi jo suullisestikin (vrt. myös poliisin velvoite tehdä ilmoitus Patjaan – kirjallinen ilmoittaminen tukee tätä)

Ei kiireellinen ilmoittaminen

- sama saatepohja kuin kiireellisessäkin ilmoittamisessa
- onnettomuusselosteen voi lähettää keskeneräisenä, mutta ainakin seuraavat kohdat tulee olla täytettyinä:
 - kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä
 - palon syttymiskohta ja arvio tulipalon laajuudesta
 - arvio tulipalon syystä
- onnettomuusseloste lähetetään kokonaisuutena pdf-tiedostona
- yksi syy tähän on se, että poliisi voi suoraan leikata ja liimata PRONTOon täytettyä tekstiä omaan ilmoitukseensa

Esimerkkejä tehdyistä ilmoituksista

- poistettu tapausta yksilöiviä tietoja (osoite, paikkakunta)
 - poistettu ilmoittajan (palomestari, tilannepaikan johtaja) nimet
 - poistettu salassa pidettävät tiedot (poliisin tiken spostiosoite)
 - poistetut/muutetut kohdat korostettu keltaisella
-
- I esimerkki: kahvinkeitin syttynyt lämpösäteilystä palamaan
 - II esimerkki: huolimaton kynttilöiden polttaminen
 - III esimerkki: huonokuntoiset tulisijat ja hormi
 - kaikki ei kiireellisiä -> liitteenä onnettomuusseloste

PELASTUSOPISTO

Ilmoituslomakkeen uusi ilme...

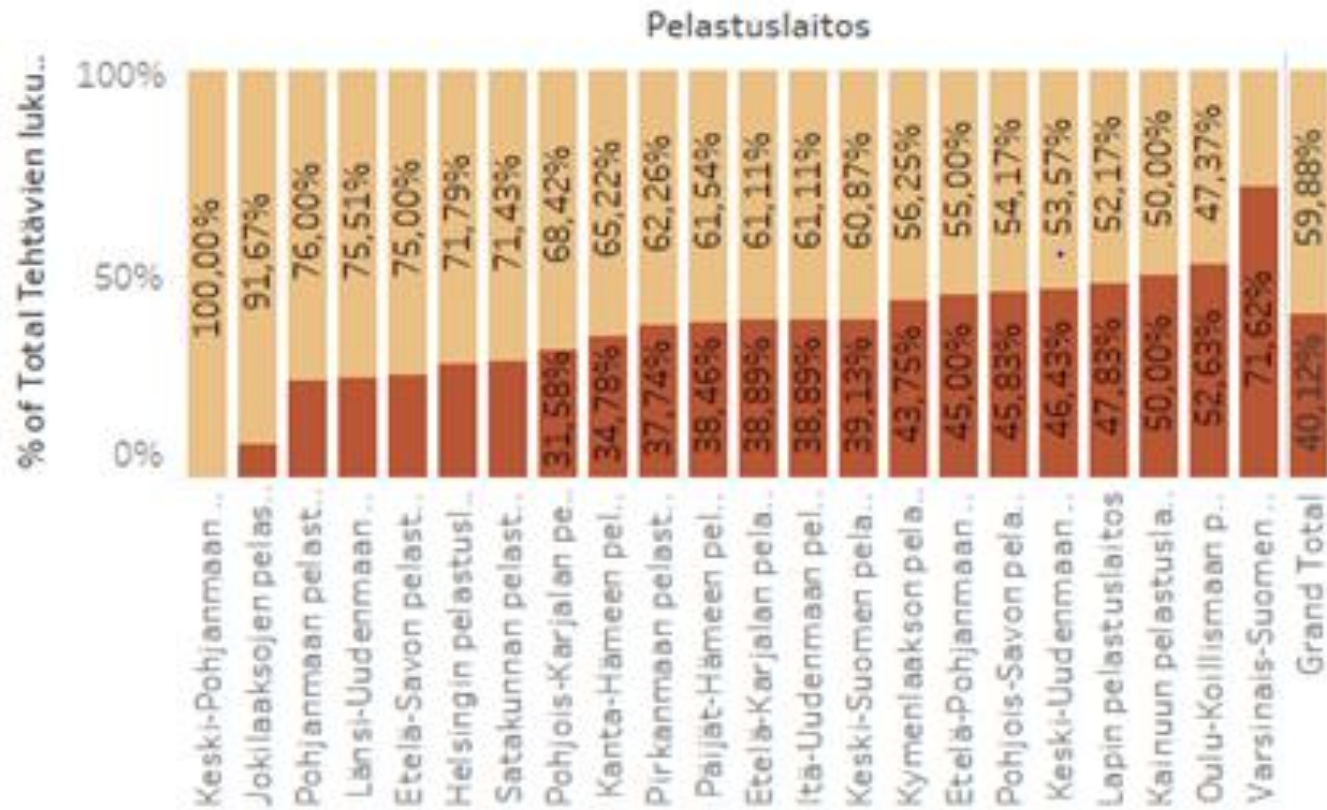
PELASTUSOPISTO

Tähänastisen ratkaisuyrityksen vaikuttavuus

- ensin PRONTO-tietojen pohjalta...
- ... ja sitten muutaman rikosnimikkeen osalta

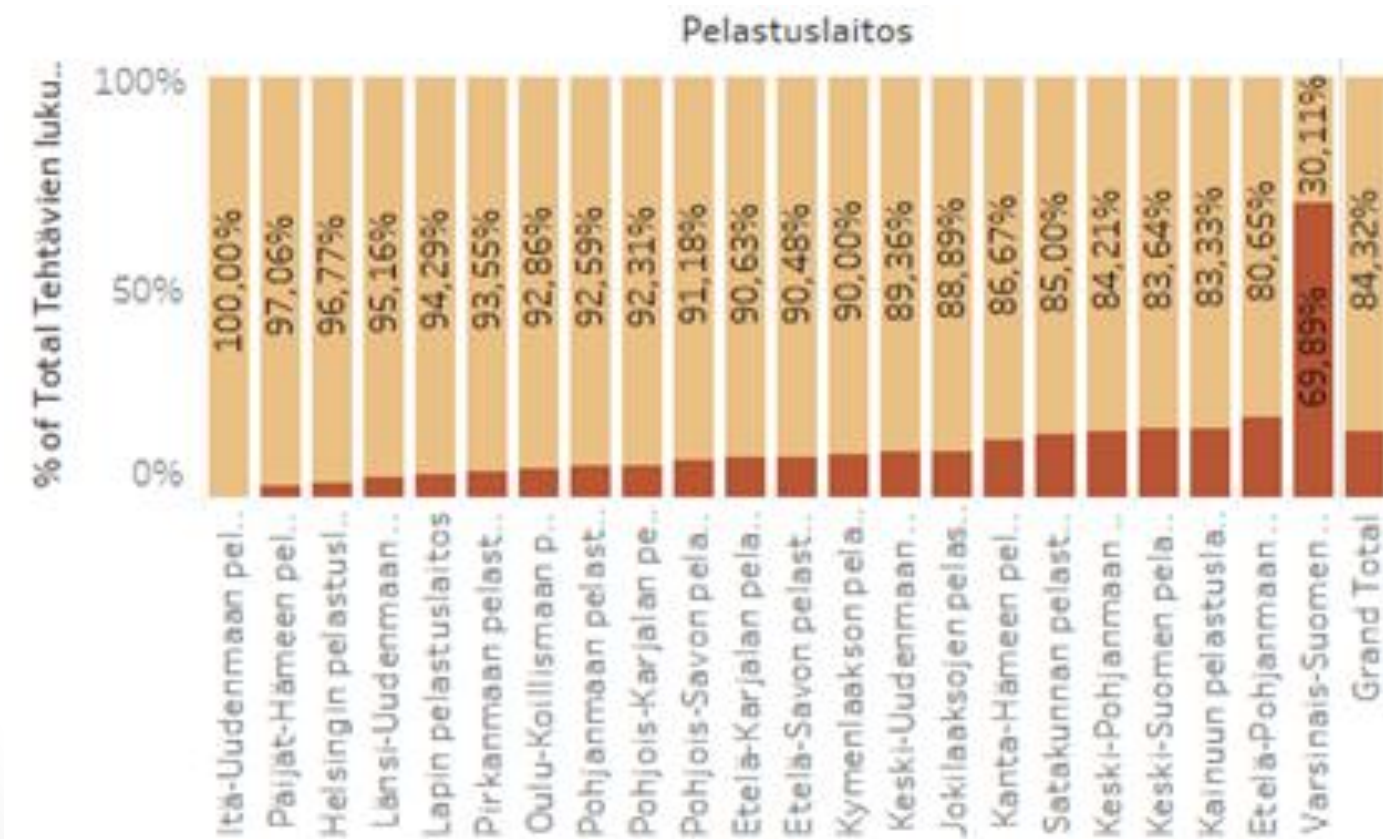

Tahallisten ilmoittaminen 1.7.-31.12.2018

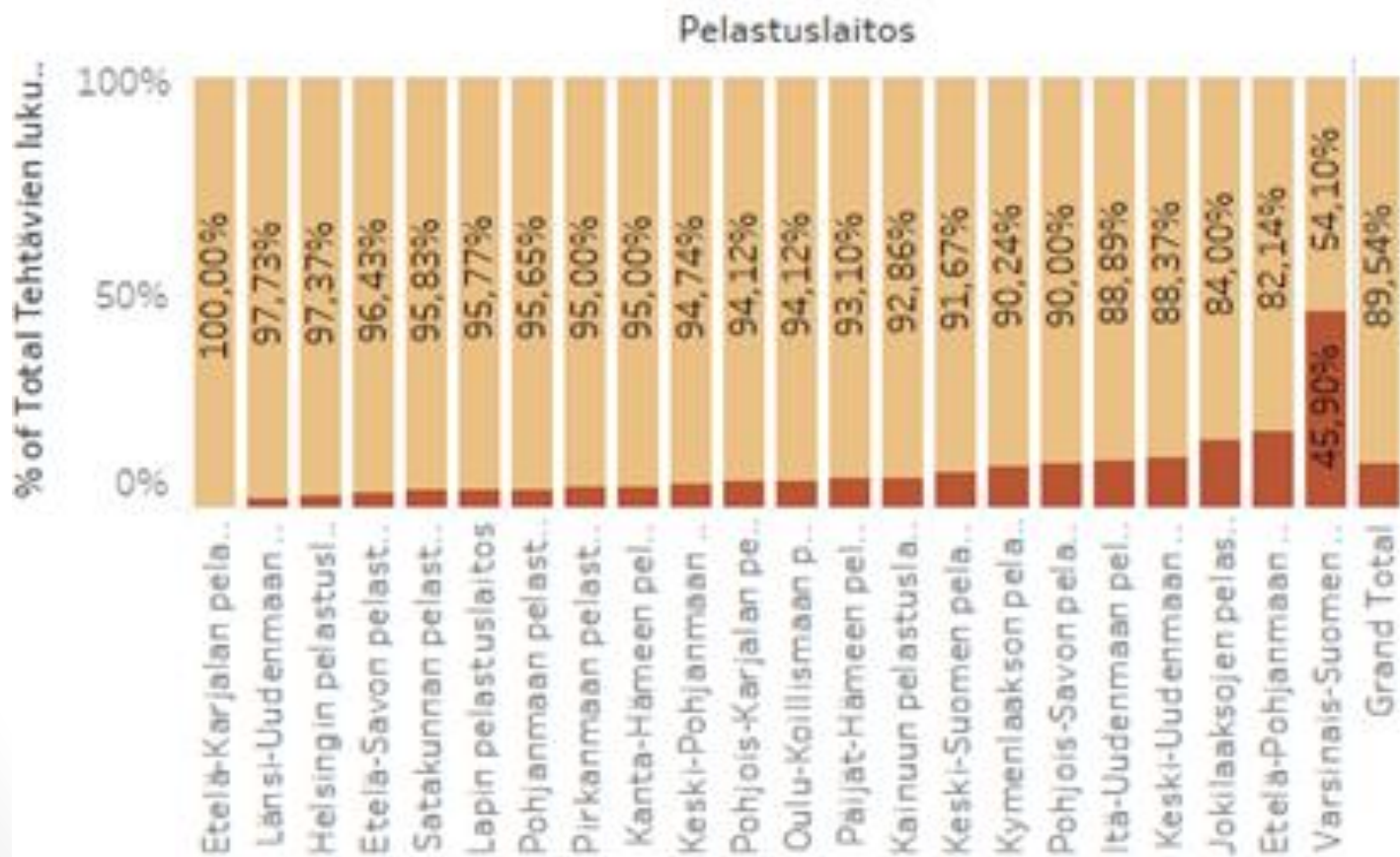

Tuottamuksellisten ilmoittaminen 1.7.- 31.12.2018

Syttymissyötä ei voida arvioida -tapausten ilmoittaminen 1.7.-31.12.2018

Varauksia PRONTO-tietoihin

- PRONTOssa kohta huonosti: pakollinen täyttökohta, jossa oletusarvona Ei -> vastaus ei tule jos täyttökohtaan ei reagoi mitenkään
- PRONTOon kirjattu ≠ tosiasiallinen toiminta. PRONTOon täyttökohdan koulutus, ”markkinointi”
- jos asiaa yhdessä pohditaan palopaikalla, ei välttämättä ajatella että pelastustoimen näkemystä pitäisi erikseen *ilmoittaa*
- mitä muita varauksia em. PRONTO-tietoihin?
- **varauksista huolimatta luvut ≠ toteutuu hyvin**
- määrän lisäksi huomioitava laatu: suullinen vs. kirjallinen ilmoittaminen

Tuottamukselliset rikosilmoituksissa ennen ja jälkeen ilmoitusmenettelyn alkamisen

- vaikuttavuuden arviointi myös poliisin rikosilmoitusaineiston pohjalta
- vertailu Varsinais-Suomesta 6-12/2017 vs. 6-12/2018, jolloin ilmoitusmenettelyä ei vielä ollut vs. on ollut
- nimikkeinä varomaton käsittely, yleisvaaran tuottamus, vaaran aiheuttaminen ja pelastusrikkomus
- tehtävä toki varaukset:
 - kuiva kesä & maastopalot
 - esim. vaaran aiheuttamisissa vain pieni osa paloja ym.

6-12/2017 vs. 6-12/2018

Nimike	6-12/2017	6-12/2018	Paloihin liittyvien osuus nimikkeen tapauksista
Varomaton käsittely	11	19	n. 75 %
Yleisvaaran tuottamus	3	2	n. 96 %
Vaaran aiheuttaminen	19	23	n. 10 %
Pelastusrikkomus	1	6	-

PELASTUSOPISTO

UKK – usein kysytyjä kysymyksiä

Päivi Mäkelä 11.2.2019

Miksi ilmoitetaan? Ei poliisia kiinnosta!

- kenttäpoliisin näkemyksestä ei voi päätellä tutkijan näkökulmaa tai mielenkiintoa
- poliisia kyllä kiinnostaa, jopa ne pienetkin
 - muutamia esimerkkejä Varsinais-Suomesta
- suullinen ilmoittaminen helpottaa asian sivuun jättämistä, kirjallinen ilmoittaminen pakottaa eri tavalla tarttumaan asiaan
- tutkinnan keskeyttämisestä ei voi vetää johtopäätöstä, että ilmoituksen tekeminen olisi ollut turhaa
- ilmoitusvelvollisuus on ja pysyy, kiinnosti muita tahi ei

Miksi ilmoitetaan? Poliisin resurssit eivät riitä!

- suhteuttaminen poliisin työmäärään: tehtävämäärä maltillinen
 - Varsinais-Suomessa 0,7–2,2 %:a poliisille ilmoitetuista rikoksista
 - koko maassa 0,7–1,7 %:a poliisille ilmoitetuista rikoksista
 - osa toki ilmoitettu tätä ennenkin
- yhden viranomaisen resurssit eivät vaikuta toisen viranomaisen ilmoitus*velvollisuuteen*
- kyse ei ole siitä, että poliisille heitetään lisää työtä, vaan pelastuslaitoksen on tehtävä oma osansa
- aikaisempaa jäsentyneempi ja informatiivisempi ilmoittamismenettely myös alustaa ja edistää tutkintaa eri tavalla kuin suullinen ilmoittaminen

Miksi ilmoitetaan? Lisää turhaa paperityötä!

- ennaltaehkäisyn potentiaali unohtunut:
 - ilmoitusvelvollisuutta ei mielletä yhdeksi osaksi ennaltaehkäisyä palvelevan riskitiedon kartuttamista...
 - eikä riskiä vähentävien toimien mahdollistamista ja kohdentamista
- poliisi haluaisi mielellään muutenkin saada kuvan eri rikostyyppien kehittymisestä ja eri alueiden tapahtumista
- oma oikeusturva
- ilmoitusmenettely helppo ja kevyt

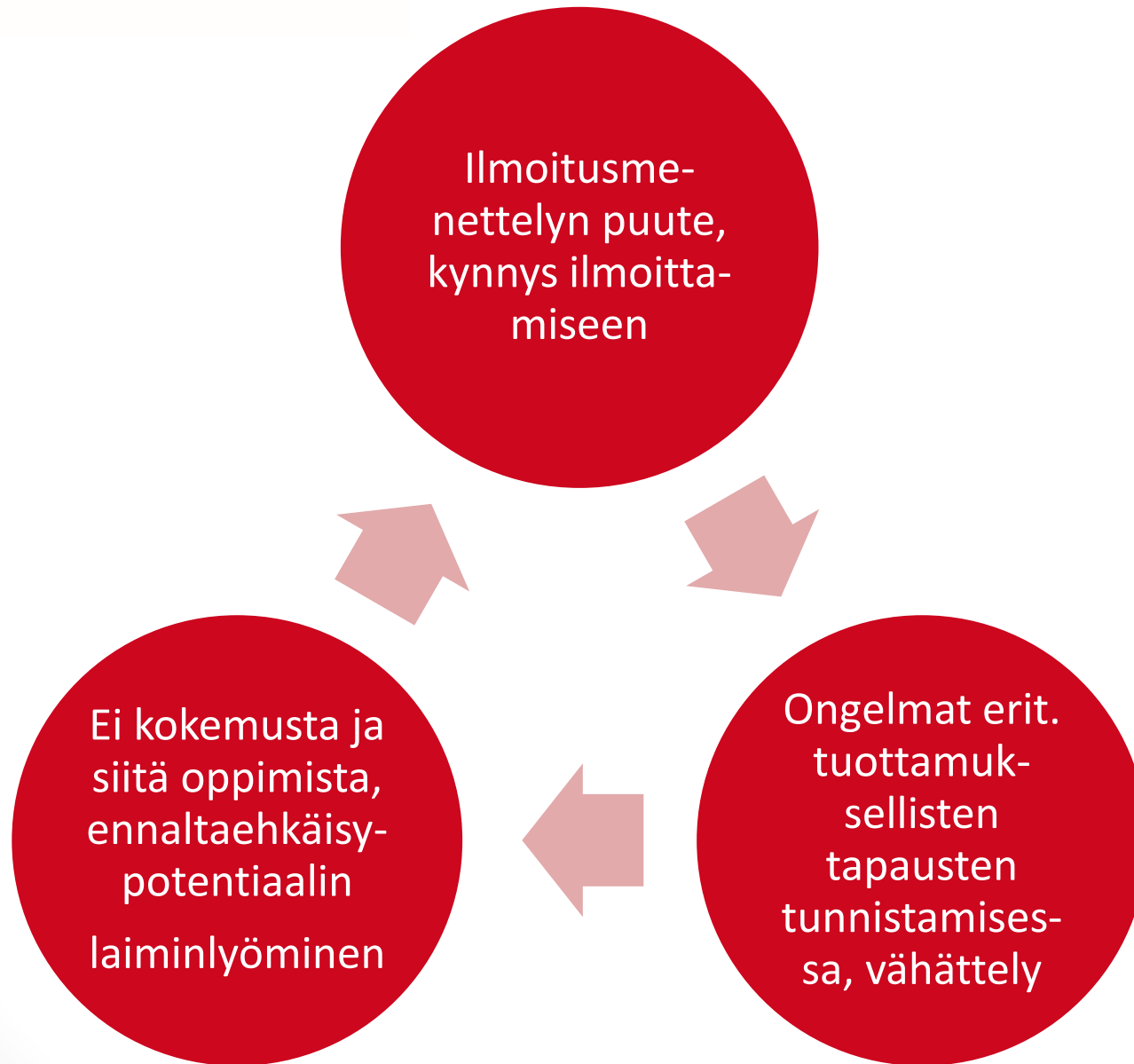
Miksi ilmoitetaan? Emme halua tuomarin roolia!

- --- *"huoli siitä, että pelastusviranomaiselle muodostuu rooli tuomarina ja että nykyinen hyvä status tasapuolisena auttajana tulee muuttamaan kansalaisten käsitystä ja luottamus pelastustoimeen heikkenee."*
 - eikö juuri ilmoittamatta jättämisellä oteta tuomarin rooli, ja siinä sivussa hoideta myös poliisin, syyttäjän ja toisinaan lääkärinkin työt?
 - tasapuolisuus tosiasiallisia tai potentiaalisia vahingonkärsijöitä kohtaan?
- *"Auttajaimago aiheuttaa ristiriitoja, auttajasta tulee rankaisun apuväline"*
 - entä jos vaihtaa ilmaisua: rankaisu → vastuunotto?
- mikä signaali epätoivotusta toiminnasta annetaan?

Ilmoitusmenettelyn laajempi konteksti

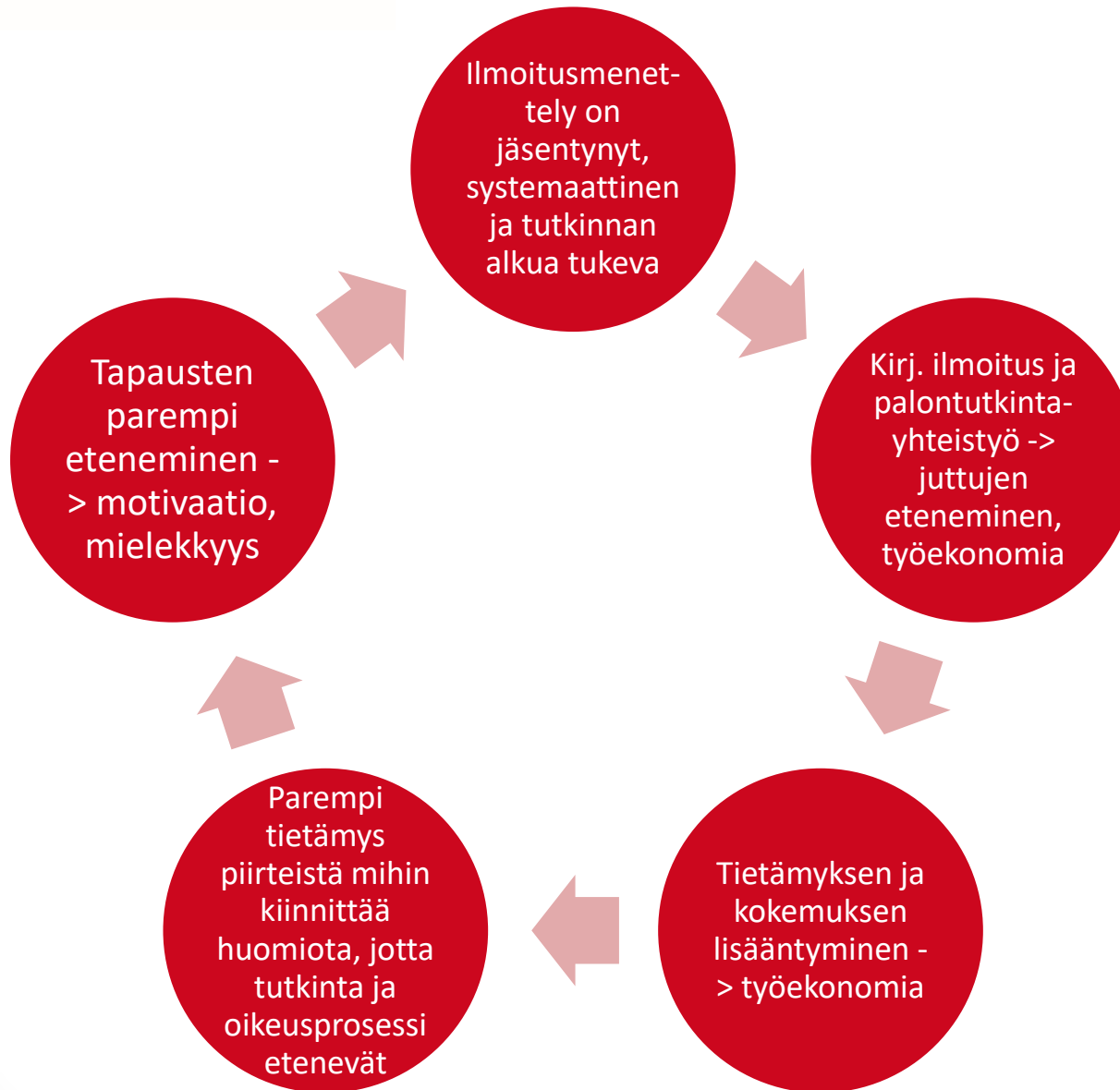
- kysymys ei vain yksipuolisesta ilmoituspapereiden lähettämisestä, vain prosessin parantamisesta kokonaisuudessaan
- yleinen kommentti pelastuslaitoksilta: yhteistyö poliisin teknisen tutkinnan kanssa hyvää, näkö- ja keskusteluyhteydessä taktiseen tutkintaan parantamisen varaa
- pelastuslaitoksen palontutkinnan rooli: ei odoteta vain poliisilta toimia ja aktiivisuutta

Seurauksia huonosta kehästä:

- ongelmat ilmoitusmenettelyssä ruokkivat huonoa kehää
- epäjohtonmukainen ilmoittaminen -> oikeusturvaongelma
- tuottamuksellisten palorikosten tuntemus huonoa, soveltaminen vähäistä
- samoin pelastusrikkomuksen soveltaminen vähäistä
- annetaanko ihan oikea signaali, kun epätoivottuun käyttäytymiseen ei puututa niillä keinoilla, mikä käytössä olisi?
- ei hyödynnetä isoa ennaltaehkäisyn potentiaalia
- ei sisäistetty sarjoittamiseen tarvittavien tietojen tärkeyttä

PELASTUSOPISTO

KIITOKSET MIELENKIINNOSTA!

Päivi Mäkelä

VTM, projektipäällikkö

Pelastusopisto / TKI

paivi.makela@pelastusopisto.fi

0295 453 549, 050 359 5129